

Nr 157

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 27 maj 1955 (nr 256) om investeringsfonder för konjunkturutjämning; given Stockholms slott den 22 april 1960.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att antaga härvid fogat förslag till förordning angående ändring i förordningen den 27 maj 1955 (nr 256) om investeringsfonder för konjunkturutjämning.

GUSTAF ADOLF

G. E. Sträng

Propositionens huvudsakliga innehåll

I syfte att dämpa investeringarna under det nu pågående konjunkturuppsvinget föreslås, att företagen erbjudes ett extra avdrag vid taxeringen, om de före den 1 november 1960 gör inbetalningar i riksbanken motsvarande hela avsättningen till en blivande investeringsfond för rörelse. Medlen skall i sin helhet innestå till slutet av 1961. Samtidigt föreslås, att den inbetalning till riksbanken, som eljest utgör en förutsättning för att avsättning till investeringsfond skall medföra rätt till avdrag vid taxeringen, höjes från fyrtio till femtio procent av fondavsättningen. Avsikten härmed är att sådan avsättning inte skall medföra en i högkonjunkturlägen olämplig ökning av företagens likviditet.

Förslag

till

**förordning angående ändring i förordningen den 27 maj 1955 (nr 256)
om investeringsfonder för konjunkturutjämning**

Härigenom förordnas, att 3, 5, 10, 16, 18 och 22 §§ förordningen den 27 maj 1955 om investeringsfonder för konjunkturutjämning ävensom anvisningarna till 3 § samma förordning¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

Nuvarande lydelse:

3 §.

Avdrag för — — — av årsvinsten.

Avdrag enligt denna förordning må åtnjutas allenast därest ett belopp motsvarande *fyrtio* procent av den gjorda avsättningen inbetalats å särskilt konto (konto för investering i skogsbruk respektive i rörelse) i riksbanken.

(Se vidare anvisningarna.)

5 §.

Å konto — — — 22 §§ stadgas.

Sedan fem år förflutit från ingången av det kalenderår varunder inbetalningen verkstälts, äger företaget att efter uppsägning hos riksbanken uttaga högst trettio procent av det ursprungligen inbetalda beloppet eller, i förekommande fall, av vad därav återstår efter återbetalning enligt 18 §. Det belopp som sålunda ifrågakommer till uttag efter uppsägning skall minskas med vad som må hava återbetalats med stöd av 16 och 22 §§. Har uttag efter uppsägning skett, åligger det riksbanken att lämna underrättelse därom till länsstyrelsen för att tillställas vederbörande taxeringsmyndighet. Särskild underrättelse skall lämnas för varje i 3 § angivet konto från vilket uttag skett samt innehålla uppgift om företagets namn

Föreslagen lydelse:

3 §.

Avdrag för — — — av årsvinsten.

Avdrag enligt denna förordning må åtnjutas allenast därest ett belopp motsvarande *femtio* procent av den gjorda avsättningen inbetalats å särskilt konto (konto för investering i skogsbruk respektive i rörelse) i riksbanken.

(Se vidare anvisningarna.)

5 §.

Å konto — — — 22 §§ stadgas.

Sedan fem år förflutit från ingången av det kalenderår varunder inbetalningen verkstälts, äger företaget att efter uppsägning hos riksbanken uttaga högst trettio procent av det ursprungligen inbetalda beloppet eller, i förekommande fall, av vad därav återstår efter återbetalning enligt 18 §. Det belopp som sålunda ifrågakommer till uttag efter uppsägning skall minskas med vad som må hava återbetalats med stöd av 16 och 22 §§. Har uttag efter uppsägning skett, åligger det riksbanken att lämna underrättelse därom till länsstyrelsen för att tillställas vederbörande taxeringsmyndighet. Särskild underrättelse skall lämnas för varje i 3 § angivet konto från vilket uttag skett samt innehålla uppgift om företagets namn

¹ Senaste lydelse av 5 och 22 §§ se 1959:69.

Nuvarande lydelse:

Föreslagen lydelse:

och adress ävensom det uttagna beloppets storlek.

När medel — — — senare insättningar.

10 §.

Företag, som jämlikt 5 § andra stycket uttagit medel från konto för investering, skall det beskattningsår, varunder sådant uttag gjorts, av vederbörande investeringsfond för i 11 § angivet ändamål taga i anspråk ett belopp motsvarande två och en halv gång det från kontot uttagna beloppet.

16 §.

Om investeringsfond enligt av Kungl. Maj:t eller arbetsmarknadsstyrelsen meddelat beslut skall eller må tagas helt eller delvis i anspråk, äger företaget hos riksbanken, i den ordning nedan sägs, från konto för investering utfå fyrtio procent av det belopp av investeringsfonden som i enlighet med beslutet skall eller må tagas i anspråk. Det ankommer på arbetsmarknadsstyrelsen att efter därom av företaget gjord framställning förordna om utbetalning som nyss sagts. Sedan utbetalning skett skall riksbanken lämna under rättelse därom till arbetsmarknadsstyrelsen med angivande av företagets namn och adress samt det utbetalta beloppets storlek och från vilket konto för investering uttag skett.

och adress ävensom det uttagna beloppets storlek *med angivande jämväl av hur mycket av de uttagna medlen, som inbetalats efter den 30 juni 1960.*

När medel — — — senare insättningar.

10 §.

Företag, som jämlikt 5 § andra stycket uttagit medel från konto för investering, skall det beskattningsår, varunder sådant uttag gjorts, av vederbörande investeringsfond för i 11 § angivet ändamål taga i anspråk ett belopp motsvarande två och en halv gång *eller, om uttag sker av medel som inbetalats efter den 30 juni 1960, två gånger* det från kontot uttagna beloppet.

16 §.

Om investeringsfond enligt av Kungl. Maj:t eller arbetsmarknadsstyrelsen meddelat beslut skall eller må tagas helt eller delvis i anspråk, äger företaget hos riksbanken, i den ordning nedan sägs, från konto för investering utfå fyrtio procent *eller, om uttag sker av medel som inbetalats efter den 30 juni 1960, hälften* av det belopp av investeringsfonden som i enlighet med beslutet skall eller må tagas i anspråk. Det ankommer på arbetsmarknadsstyrelsen att efter därom av företaget gjord framställning förordna om utbetalning som nyss sagts. Sedan utbetalning skett, skall riksbanken lämna under rättelse därom till arbetsmarknadsstyrelsen, med angivande av *ej mindre* företagets namn och adress samt det utbetalta beloppets storlek *än även hur mycket av de uttagna medlen, som inbetalats efter den 30 juni 1960, ävensom* från vilket konto för investering uttag skett.

Nuvarande lydelse:

18 §.

Har företag för visst beskattningsår å konto för investering inbetalt mer än *fyr*tio procent av det belopp för vilket avdrag i enlighet med bestämmelserna i 3 § *åtnjutits* för *samma* beskattningsår, skall länsstyrelsen, på framställning av företaget, förordna om återbetalning av det till kontot för mycket inbetalta beloppet.

22 §.

Har investeringsfond helt eller delvis återförts till beskattning, skall länsstyrelsen, på framställning av företaget, förordna om återbetalning från vederbörligt konto för investering av ett belopp motsvarande *fyr*tio procent av den återförda fondavsättningen i den mån medlen icke tidigare återgått till företaget. Förordnande som nu sagts må ej utan medgivande av vederbörande taxeringsintendent meddelas förrän taxeringen vunnit laga kraft.

Föreslagen lydelse:

18 §.

Har företag för visst beskattningsår å konto för investering inbetalt mer än *fem*tio procent av det belopp, *vilket företaget avser att avsätta till investeringsfond* eller för vilket *vid taxeringen* avdrag *åtnjutits* i enlighet med bestämmelserna i 3 §, skall länsstyrelsen, på framställning av företaget, förordna om återbetalning av det till kontot för mycket inbetalta beloppet. *Vid återbetalning som nu sagts skola, om insättningar verkställts vid olika tillfällen, tidigare för beskattningsåret gjorda inbetalningar tagas i anspråk före senare insättningar.*

22 §.

Har investeringsfond helt eller delvis återförts till beskattning, skall länsstyrelsen, på framställning av företaget, förordna om återbetalning från vederbörligt konto för investering av ett belopp motsvarande *fyr*tio procent *eller, om återbetalningen avser medel som inbetalats efter den 30 juni 1960, hälften* av den återförda fondavsättningen i den mån medlen icke tidigare återgått till företaget. Förordnande som nu sagts må ej utan medgivande av vederbörande taxeringsintendent meddelas förrän taxeringen vunnit laga kraft.

Anvisningar

till 3 §.

Med bruttointäkt — — — denna förordning.

Med årsvinst — — — eller icke.

Har inbetalning å något i 3 § andra stycket omförmålt konto verkställts med lägre belopp än som svarar mot *fyr*tio procent av fondavsättningen, skall avdrag medgivas med två *och en halv* gånger det inbetalta beloppet.

till 3 §.

Med bruttointäkt — — — denna förordning.

Med årsvinst — — — eller icke.

Har inbetalning å något i 3 § andra stycket omförmålt konto verkställts med lägre belopp än som svarar mot *fem*tio procent av fondavsättningen, skall avdrag medgivas med två gånger det inbetalta beloppet.

Denna förordning träder i kraft dagen efter den, då förordningen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling. Äldre bestämmelser skola fortfarande äga tillämpning beträffande 1960 års taxering samt beträffande eftertaxering för år 1960 och tidigare år, så ock i fråga om 1961 års taxering och i fråga om eftertaxering för år 1961, om företagets beskattningsår utgått före den 1 maj 1960 och tillika inbetalningen i riksbanken för beskattningsåret i sin helhet verkställts före den 1 juli 1960.

I avseende å 1961 års taxering skall iakttagas följande.

1) Det åligger riksbanken att i de uppgifter, som riksbanken under taxeringsåret 1961 enligt bestämmelserna i 7 § förordningen den 27 maj 1955 (nr 256) skall översända till länsstyrelsen, angiva i vad mån inbetalning, som för beskattningsåret verkställts under år 1960, skett före den 1 juli eller efter den 30 juni men före den 1 augusti, eller ock efter den 31 juli men före den 1 november.

2) Om ett företag för det beskattningsår, för vilket taxering i första instans äger rum år 1961, men efter den 30 juni 1960 och före den 1 november samma år inbetalat medel å konto för investering i rörelse i riksbanken och avsättningen till investeringsfond för rörelse icke överstiger det inbetalda beloppet, må avdrag för avsättningen åtnjutas utan hinder av bestämmelserna i 3 § förordningen den 27 maj 1955 (nr 256).

3) Har ett företag gjort inbetalning som vid 2) sägs, må företaget, utöver föreskrivet avdrag för avsättning till investeringsfond för rörelse, vid taxeringen till statlig inkomstskatt åtnjuta extra avdrag på sätt nedan angives.

a) Om avsättningen till investeringsfond motsvarar sådan inbetalning som vid 2) sägs, medgives avdrag med 12 procent av vad som må hava inbetalats före den 1 augusti 1960 och med 8 procent av vad som må hava inbetalats nämnda dag eller senare, dock före den 1 november 1960.

b) Överstiger avsättningen till investeringsfond sådan inbetalning, som vid 2) sägs, må extra avdrag för nämnda inbetalning det oaktat åtnjutas, om företaget i eljest föreskriven ordning å konto för investering i rörelse inbetalat halva skillnadsbeloppet.

c) Medgives extra avdrag, skall taxeringsnämnden härom skriftligen underrätta taxeringsintendenten i länet.

4) Extra avdrag som vid 3) sägs må endast åtnjutas, om de medel, som föranlett avdraget, i sin helhet kvarstå i riksbanken till den 30 december 1961.

5) Kungl. Maj:t äger, om det med hänsyn till läget på arbetsmarknaden finnes vara av synnerlig vikt, medgiva att hälften av de vid 4) avsedda medlen återbetalas före den 30 december 1961 utan att företaget går förlustigt det extra avdrag som åtnjuts enligt bestämmelserna vid 3).

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 22 april
1960.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, NETZÉN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM, NORDLANDER.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för finansdepartementet, statsrådet Sträng, fråga om *ändring av 1955 års förordning om investeringsfonder för konjunkturutjämning* samt anför därvid följande.

På grundval av vunna erfarenheter och inför riskerna för en inflatorisk utveckling under år 1960 har jag ansett påkallat att låta i vissa hänseenden överse lagstiftningen om investeringsfonder för konjunkturutjämning. Det intresse som härvid stått i förgrunden har varit att hindra att företagen i samband med avsättning till sådana fonder erhåller en förstärkning av sin likviditet. I samband därmed har det framstått som önskvärt att komplettera nämnda lagstiftning med tillfälliga bestämmelser i syfte att stimulera företagen att under år 1960 göra större inbetalningar till riksbanken än som i och för sig kräves för rätt till avdrag för fondavsättning. Dessa frågor torde, i enlighet med vad som förutskickats i propositionen angående komplettering av riksstatsförslaget (nr 150), nu få anmälas.

Gällande bestämmelser m. m.

Genom 1955 års lagstiftning om investeringsfonder för konjunkturutjämning har åsyftats att på beskattningsområdet skapa en anordning, som kunde bidra till utjämning i produktion och sysselsättning. Bestämmelserna innebär, att företagen skattefritt får fondera vinstmedel för framtida investeringsändamål. Man har velat uppmuntra företagen att uppskjuta investeringar vid högkonjunktur och att, under arbetsmarknadsstyrelsens kontroll, i stället förlägga dem till tider, då en ökad investeringsverksamhet från sysselsättningssynpunkt befinnes önskvärd. Redan före år 1955 fanns liknande bestämmelser. Den första lagstiftningen om investeringsfonder tillkom år 1938 och karakteriserades därvid som en försökslagstiftning. Lagstiftningen utbyggdes under hand och gavs år 1947 permanent karaktär. 1947 års förordning upphävdes genom 1955 års lagstiftning; dock äger

förordningen fortfarande tillämpning i avseende å sådana investeringsfonder, som bildats jämlikt samma och tidigare förordningar.

Rätt att göra avsättning enligt 1955 års förordning tillkommer, i likhet med vad fallet var enligt 1947 års förordning, endast svenskt aktiebolag och svensk ekonomisk förening. Avsättning får ske till investeringsfond för skogsbruk med högst tio procent av den för beskattningsåret redovisade bruttointäkten av skogsbruk och till investeringsfond för rörelse med högst fyrtio procent av årsvinsten före skatt. Avdrag får dock åtnjutas endast under förutsättning att ett belopp motsvarande fyrtio procent av den gjorda avsättningen inbetalats till ett särskilt räntelöst konto i riksbanken. Inbetalningen skall ha verkställts senast den dag, då företaget haft att avgiva allmän självdeklaration för det beskattningsår, då avsättning till investeringsfond skett.

Arbetsmarknadsstyrelsen äger besluta, att investeringsfond under visst eller vissa beskattningsår och under villkor i övrigt, som läget å arbetsmarknaden påkallar, skall eller må tagas i anspråk för sitt ändamål. Beslutet kan vara generellt, d. v. s. avse samtliga företag eller företag av viss beskaffenhet, eller ock gälla visst eller vissa företag. Om sådant beslut meddelats, äger företaget från riksbanken utfå fyrtio procent av det belopp av investeringsfonden, som skall eller må tagas i anspråk. Investeringsfond för skogsbruk får användas för skogsvårdande arbeten i vidsträckt bemärkelse och investeringsfond för rörelse för avskrivning å byggnader och maskiner, för nedskrivning av varulager och för vissa kostnader för arbeten i gruva, stenbrott eller annan liknande fyndighet m. m. Fråga skall i princip vara om investeringar, som verkställts eller kostnader som uppkommit under det beskattningsår, då fonden tages i anspråk. Då avdrag medgivits vid inkomsttaxeringen för avsättningen till investeringsfond, följer därav att avdrag icke får åtnjutas för avskrivningar m. m., som verkställs med anlitan-
de av fonden.

För att stimulera till avsättningar har föreskrivits, att trettio procent av fondavsättningen får utan tillstånd av arbetsmarknadsstyrelsen och efter företagets eget bedömande fritt tagas i anspråk efter fem år. Sedan fem år förflutit från ingången av det år, varunder inbetalningen i riksbanken verkställts, äger företaget sålunda att efter uppsägning hos riksbanken uttaga högst trettio procent av det ursprungligen inbetalta beloppet. Även denna »fria sektor» av investeringsfonden skall tagas i anspråk för sådana ändamål, som tidigare angivits.

I syfte att ytterligare stimulera till avsättningar har föreskrivits, att om investeringsfond i enlighet med arbetsmarknadsstyrelsens beslut tagits i anspråk för sitt ändamål, ett extra avdrag (investeringsavdrag) medgives vid inkomsttaxeringen. Investeringsavdraget utgör tio procent av ianspråktagna fondmedel. — Sådant avdrag åtnjutes givetvis inte, när företaget utan arbetsmarknadsstyrelsens tillstånd utnyttjar den fria sektorn.

Om investeringsfond tages i anspråk utan tillstånd och fråga inte är om ianspråktagande av den fria sektorn, återföres fonden till beskattning. Sam-

ma gäller om investeringsfond enligt arbetsmarknadsstyrelsens beslut skall tagas i anspråk för sitt ändamål och så ej sker. Vid återföringen skall till beskattning upptagas även ett belopp motsvarande en tiondel av vad som återförts av investeringsfonden. Om avtal träffats om överlåtelse, pantsättning eller annan rätt till medel, som inbetalats i riksbanken, skall fondmedlen likaledes återföras till beskattning med tillägg av tio procent. Har investeringsfond återförts till beskattning, återbetalas de i riksbanken inbetalade medlen. Återbetalning får dock ej utan medgivande av vederbörande taxeringsintendent ske förrän taxeringen i fråga vunnit laga kraft.

Det må vidare framhållas, att Kungl. Maj:t äger meddela tillstånd för företag, som verkställt avsättning till investeringsfond för rörelse, att taga fonden i anspråk för ändamål som avses med investeringsfond för skogsbruk, liksom eljest för investering i annan förvärvskälla än den, i vilken avsättning skett. Arbetsmarknadsstyrelsen äger — om särskilda skäl föreligger — medgiva att investeringsfond för rörelse får tagas i anspråk för vissa speciella ändamål såsom för avskrivning av kostnader för vägarbete, anordnande av vatten- och avloppsledningar, iordningställande i övrigt av tomtområden för bebyggelse samt liknande arbeten d. v. s. för kostnader, vilka eljest i regel inte i någon form är avdragsgilla vid inkomsttaxeringen.

Slutligen kan nämnas, att Kungl. Maj:t under vissa förutsättningar äger besluta att även framtida avsättningar må tagas i anspråk. Då fond tages i anspråk enligt sådant beslut erhåller företaget icke något investeringsavdrag.

Angående storleken av de medel, som avsatts till investeringsfonder, må följande framhållas.

T. o. m. 1959 års taxering hade följande avsättningar verkställts enligt 1955 års förordning om investeringsfonder för konjunkturutjämning.

Beskattningsår	Investeringsfond för rörelse	Investeringsfond för skogsbruk	Summa fonder
1955	142 288 586	24 350 200	166 638 786
1956	111 512 220	13 887 000	125 399 220
1957	208 114 110	6 970 000	215 084 110
1958	409 695 413	8 905 200	418 600 613
Summa	871 610 329	54 112 400	925 722 729

Vid utgången av beskattningsåret 1958 kvarstod avsättningar till investeringsfonder enligt 1947 och tidigare års förordningar till ett sammanlagt belopp av 231 milj. kronor. Även dessa fonder står under arbetsmarknadsstyrelsens tillsyn. Mot dessa fonder svarar emellertid inte några insättningar i riksbanken, enär dylika insättningar inte krävdes enligt 1947 och tidigare års förordningar om investeringsfonder. Enligt sistnämnda förordningar fick avsättning endast ske i förvärvskällan rörelse.

Enligt uppgift från arbetsmarknadsstyrelsen har styrelsen under tiden 23/5 1958—11/9 1959 bifallit ansökningar från 417 företag om tillstånd att

taga fond i anspråk. Efter den 11 september 1959 har något medgivande ej lämnats. Besluten avser både fonder enligt 1955 års förordning och äldre fonder. Något åläggande att ta fonder i anspråk har däremot inte utfärdats. Efter sammanräkning av i ansökningarna angivna byggnads- och anskaffningskostnader (eller fondavsättningar i de fall angiven kostnad överstigit avsättningen) beräknar styrelsen att dessa individuella medgivanden omfattar cirka 695 milj. kronor. Vidare har arbetsmarknadsstyrelsen den 29 augusti 1958 och den 6 mars 1959 beslutat att t. o. m. beskattningsåret 1957 (det räkenskapsår, för vilket taxering ägt rum 1958) verkställda avsättningar till fond för skogsbruk må under beskattningsåren 1958—1960 tagas i anspråk för sitt ändamål för under tiden 15 juli 1958—30 juni 1960 nedlagda kostnader.

Dessutom har vissa medgivanden lämnats av Kungl. Maj:t avseende ett sammanlagt belopp av 320 milj. kronor, varav dock drygt 200 milj. kronor avser framtida fondavsättningar.

Departementschefen

Lagstiftningen om investeringsfonder har i det under åren 1958—1959 rådande konjunkturläget visat sig vara ett verksamt medel att stimulera till investeringar och därigenom skapa ökade sysselsättningsmöjligheter. Av särskild betydelse har härvid varit, att ökade avskrivningar får åtnjutas då investeringsfonderna tages i anspråk. Det bör också erinras om att återbetalningen av de i riksbanken insatta medlen gett företagen ökade möjligheter att finansiera investeringarna.

Investeringsfonderna har sålunda visat sig kunna fylla sin uppgift i tider, då investeringsverksamheten behöver stimuleras. I högkonjunkturlägen, då avsättningar till investeringsfonder normalt skall ske, bör investeringsfonderna däremot medverka till en dämpning av investeringarna. I viss mån torde investeringsfondslagstiftningen ha denna effekt; de förmåner den erbjuder i beskattningshänseende erhålles nämligen i huvudsak endast om investeringarna uppskjutes till en från det allmännas synpunkt lämpligare tid. Denna investeringsdämpande effekt motverkas emellertid i viss mån av att inbetalningen i riksbanken är lägre än den skatt företaget skulle fått erlägga om avsättning ej gjorts. Avsättningen till investeringsfond får således i realiteten till följd att företagets likviditet förstärkes. Denna likviditetsförstärkning kan även innebära en stimulans till investeringar.

I propositionen nr 100 till 1955 års riksdag, vari förslag framlades till den ifrågavarande lagstiftningen, framhölls, att det från konjunkturpolitisk synpunkt otvivelaktigt var motiverat med ett krav på insättningsskyldighet motsvarande hela fondavsättningen. Emellertid ansågs en föreskrift av sådan innebörd inte kunna förordas, då den måste antagas verka hämmande på företagets intresse för fondavsättning. Därjämte framhölls, att om man krävde större kontantinsättning än den skatt, som skulle erläggas därest avsättning inte skedde, det skulle bli ofrånkomligt att göra fondmedlen räntebärande. Detta skulle i sin tur komplicera bestämmelserna och

tillämpningen av desamma, bl. a. med hänsyn till de regler som behövde uppställas för det fall då investeringsfond återfördes till beskattning.

I nämnda proposition framhölls vidare att det — för att förhindra att fondavsättning medförde likviditetsförstärkning — i och för sig var tillräckligt att den å avsättningen eljest belöpande skatten temporärt steriliserades. Man ansåg sig emellertid inte böra gå ens så långt utan inskränkte sig till att kräva en insättning med fyrtio procent av fondavsättningen. Avsikten härmed var att ge en ytterligare stimulans till fondavsättning.

Det var naturligt, att man år 1955 ansåg nödvändigt att erbjuda stora förmåner för att stimulera till fondavsättningar. Investeringsfondslagstiftningen möttes vid denna tid av en viss misstro, föranledd av att de sedan andra världskriget rådande konjunkturerna inte givit anledning att låta gjorda fondavsättningar nämnvärt utnyttjas. Avsättningar till investeringsfonder enligt 1947 och tidigare års förordningar hade därför skett i relativt liten skala, trots att avdrag för dylika avsättningar kunde erhållas utan att någon insättning i riksbanken behövde verkställas.

Sedan numera investeringsfonderna fått tagas i anspråk i stor utsträckning, har företagen blivit medvetna om den stora fördel som ligger i att ha investeringsfonder i ett försämrat konjunkturläge. De särskilda åtgärder som år 1955 ansågs nödvändiga för att stimulera till fondavsättningar framstår med tanke härpå icke längre i allo som motiverade. En omprövning synes också påkallad med hänsyn till det nu rådande konjunkturläget. De olika förmåner, varom här är fråga, kan sammanfattas på följande sätt. Företaget erhåller en likviditetsförstärkning genom att insättningen i riksbanken är lägre än den skattelättnad som avsättningen medför; det kan efter fem år utan särskilt medgivande taga 30 procent av fonden i anspråk för investeringar och samtidigt utfå 30 procent av medlen i riksbanken; de ianspråktagna medlen får användas för avskrivningar efter regler som delvis är gynnsammare än eljest, och ett särskilt investeringsavdrag erhålles då fonden tages i anspråk enligt arbetsmarknadsstyrelsens beslut. Utöver de uppräknade skattemässiga förmånerna tillkommer, att de i riksbanken insatta medlen finns att tillgå i ett försämrat konjunkturläge.

Av de förmåner, som inrymmes i lagstiftningen om investeringsfonder, synes de uppbäras av de starkaste motiven som tar sikte på att uppmuntra både till avsättningar under högkonjunktur och till fondernas ianspråktagande under konjunkturavmattning. Dessa förmåner bör enligt min mening kvarstå orubbade. De förmåner som mera renodlat har till syfte att stimulera till avsättningar synes däremot icke numera uppbäras av lika starka skäl som tidigare. Detta gäller framför allt den förmån som består i att endast 40 procent av fondbeloppet behöver inbetalas till riksbanken. Enligt min mening är det — inte minst med hänsyn till den konjunkturutveckling vi nu har att räkna med — önskvärt att avsättningarna till investeringsfonder inte skall medföra en likviditetsförstärkning hos företagen. Jag vill därför förorda att den insättning i riksbanken, som utgör

förutsättning för avdragsrätt, höjes till femtio procent av fondavsättningen. Detta innebär att bolagen får i riksbanken insätta obetydligt mer än den skatt, som de skolat betala om de inte gjort avsättningen. För de ekonomiska föreningarna bör av praktiska skäl liksom hittills gälla samma regler som för bolagen.

Den högre insättningen bör i princip tillämpas redan i fråga om avdrag för avsättningar, som yrkas vid 1961 års taxering. Företag, som har bokslut före den 1 maj 1960, bör dock få tillämpa tidigare insättningsregler under förutsättning att inbetalningen göres före den 1 juli 1960. Är åter bokslutsdagen senare än den 30 april 1960 eller göres inbetalningen efter den 30 juni 1960, bör vid 1961 års taxering för avdragsrätt krävas att hälften av fonden inbetalats i riksbanken.

Vad nu förordats föranleder vissa ändringar i 1955 års förordning om investeringsfonder för konjunkturutjämning. Till dessa ändringar skall jag senare återkomma i en specialmotivering.

Genom den åtstramning av reglerna om insättning i riksbanken som nyss förordats torde uppnås att lagstiftningen om investeringsfonder — med bibehållande av de gynnsamma verkningarna under konjunkturavmattning — under högkonjunkturlägen blir bättre ägnad att fullgöra sin uppgift. I vart fall torde risken för en investeringsstimulerande och därmed konjunkturuppdrivande effekt i samband med avsättningen bortfalla. Med hänsyn till det pågående starka konjunkturuppsvinget har jag ansett påkallat att därutöver överväga åtgärder inom lagstiftningens ram som kan vara ägnade att mera direkt dämpa investeringsverksamheten och minska likviditeten inom näringslivet. Ett lämpligt medel härför synes vara att genom särskilda förmåner försöka intressera de företag som kan göra avsättning till investeringsfond att göra inbetalningar i riksbanken snarast möjligt och med belopp svarande mot hela den beräknade avsättningen. För denna insättning, som dels skulle göras tidigare än eljest kräves och dels vara dubbelt så stor som skulle varit behövt, bör företagen kompenseras genom ett extra avdrag vid taxeringen.

De nya reglerna bör i första hand taga sikte på att uppmuntra till att insättningar göres under sommaren 1960, förslagsvis före den 1 augusti. I andra hand bör eftersträvas att insättningar sker under förhösten, förslagsvis före den 1 november.

Företagen kan emellertid icke före bokslutstillfället avgöra vilken avsättning till investeringsfond, som kan verkställas. Fondavsättningen får nämligen enligt gällande regler icke — då fråga är om investeringsfond för rörelse — överstiga fyrtio procent av årsvinsten. Bestämmelserna bör därför utformas så att — om ett företag före den 1 november 1960 i riksbanken inbetalar medel å konto för investering i rörelse — företaget vid 1961 års taxering medges avdrag med ett belopp motsvarande de sålunda insatta medlen, under förutsättning tillika att företaget i räkenskaperna för beskattningsåret gjort motsvarande avsättning till investeringsfond för rörelse.

Detta innebär att insättningen i riksbanken utgör 100 procent av fondavsättningen. Avdrag bör medgivas, även om denna fondavsättning skulle överstiga fyrtio procent av årsvinsten. Hälften av det sålunda inbetalade beloppet bör återbetalas förslagsvis den 30 december 1961.

Å de i riksbanken inbetalade medlen bör bl. a. av praktiska skäl någon ränta icke beräknas. Gottgörelsen för att medel insatts tidigare och med större belopp än eljest kräves bör i stället, som jag nyss antytt, lämpligen ges i form av ett extra avdrag vid 1961 års taxering. Detta extra avdrag bör dock medgivas endast vid den statliga taxeringen, då kostnaderna för denna frivilliga insättning helt synes böra bäras av staten.

Då det gäller att beräkna storleken av det extra avdrag, som skall få åtnjutas på grund av insättningar verkställda före den 1 augusti 1960, må följande framhållas. Såsom jag tidigare förordat bör för rätt till avdrag för avsättning till investeringsfond vid 1961 års taxering gälla, att ett belopp motsvarande hälften av avsättningen insattes i riksbanken. Beloppet skall betalas sist den 31 mars (i vissa fall den 15 februari) 1961. Om företaget inbetalar ett belopp motsvarande hela fondavsättningen redan den 31 juli 1960 och låter detta belopp kvarstå i riksbanken till den 30 december 1961, skulle — med angivna utgångspunkter — kunna göras gällande att det extra avdraget borde utgöra ersättning för att företaget under tiden 1/8 1960—31/3 1961 avstått från ett kapital motsvarande hela det insatta beloppet och under tiden 1/4—30/12 1961 avstått från ett kapital motsvarande halva detta belopp. Emellertid skulle många företag normalt inte dröja till den 31 mars 1961 med att göra den insättning som är obligatorisk för att få avdrag för fondavsättningen. De skulle sannolikt i stället insätta ett belopp motsvarande halva fondavsättningen redan den 31 december 1960. Därigenom skulle de vinna en särskild fördel, nämligen att trettio procent av fondmedlen utan särskilt tillstånd får tagas i anspråk ett år tidigare än om insättningen i riksbanken uppskjutes till den 31 mars 1961. Det företag, som den 31 juli 1960 gör inbetalning i riksbanken med ett belopp motsvarande hela fondavsättningen, får den förmån, d. v. s. att få ta en del av fondmedlen i anspråk ett år tidigare än eljest, som följer av att halva beloppet inbetalats senast den 31 december 1960. Övervägande skäl synes därför tala för att betrakta det extra avdraget som gottgörelse för att företaget dels under tiden 1/8—31/12 1960 avstått från ett kapital motsvarande hela det insatta beloppet och dels under tiden 1/1—30/12 1961 avstått från ett kapital motsvarande hälften av samma belopp.

Med ledning av det anförda förordar jag, att vid 1961 års taxering skall medgivas ett extra avdrag om 12 procent av den insättning som göres före den 1 augusti 1960. Med hänsyn till önskvärdheten av att så stora insättningar som möjligt göres under år 1960 synes företagen, som jag tidigare antytt, höra erbjudas att även vid en senare tidpunkt än den 1 augusti 1960 göra insättningar och komma i åtnjutande av ett extra avdrag. För inbetalningar som göres mellan den 1 augusti och den 1 november synes böra medgivas ett extra avdrag med 8 procent av sålunda inbetalade medel.

Det bör framhållas, att även företag, vars räkenskapsår utgått före den 1 maj 1960, har möjlighet att komma i åtnjutande av extra avdrag. Ett dylikt företag kan välja mellan att göra insättning med fyrtio procent av fondavsättningen före den 1 juli 1960 eller med femtio procent efter nämnda dag. Men företaget kan även välja att göra insättning under tiden 1/7—31/10 1960 med ett belopp motsvarande hela fondavsättningen och på så sätt bli berättigat till extra avdrag.

För att företaget skall komma i åtnjutande av det extra avdraget vid taxeringen bör, som jag redan framhållit, krävas, att insättning i riksbanken göres med 100 procent av fondavsättningen. Uppgår summan av de inbetalningar, som företaget gjort mellan den 1 juli och den 1 november 1960, icke till fyrtio procent av årsvinsten för beskattningsåret, bör det dock stå företaget fritt att — med bibehållen rätt till det extra avdraget — göra ytterligare avsättning till investeringsfond för rörelse så att den sammanlagda avsättningen uppgår till fyrtio procent av årsvinsten. För att erhålla avdrag för denna ytterligare avsättning har företaget att i vederbörlig ordning inbetala ett ytterligare belopp motsvarande femtio procent härav i riksbanken. För sistnämnda inbetalning bör företaget givetvis inte erhålla något extra avdrag.

De här förordade i och för sig betydande förmånerna bör ses i samband med den samtidigt föreslagna höjningen av den fondandel som obligatoriskt skall insättas i riksbanken, och lagstiftningen får mot bakgrunden av svårigheterna att bedöma resultatet tillsvidare betraktas som ett provisorium.

De föreskrifter om särskilda insättningar å konto för investering i rörelse i riksbanken, som jag nu förordat, synes lämpligen kunna intagas i övergångsbestämmelserna till den förordning om ändring i 1955 års förordning om investeringsfonder, som föranledes av den förordade höjningen av insättningen i riksbanken från fyrtio till femtio procent.

I enlighet med nu angivna riktlinjer har inom finansdepartementet upprättats förslag till erforderliga ändringar i 1955 års förordning. Beträffande enskildheterna i detta förslag får jag anföra följande.

3 §.

Vid 1961 års taxering kan, såsom framgår av den allmänna motiveringen, i särskilda fall ifrågakomma fondavsättningar, vid vilka endast fyrtio procent av avsättningen behöver vara inbetalda i riksbanken, nämligen om företagens räkenskapsår utgått före den 1 maj 1960 och inbetalningen i riksbanken för beskattningsåret i sin helhet skett före den 1 juli samma år. Av praktiska skäl måste den avdragsgilla avsättningens storlek beräknas till antingen två och en halv eller två gånger det inbetalda beloppet. Om ett företag, vars räkenskapsår utgått före den 1 maj 1960, gjort inbetalning före den 1 juli 1960 med visst belopp men vid 1961 års taxering vill erhålla avdrag för avsättning med större belopp än som motsvarar två och en halv gånger den inbetalning som gjorts före sistnämnda dag, måste — för att

avdragsrätt skall erhållas — insättningen ökas till hälften av den totala avsättningen. I sådant fall bör företaget meddela riksbanken att det för beskattningsåret före den 1 juli 1960 insatta beloppet skall anses inbetalat efter nämnda dag. Det är i företagets intresse att göra sådan anmälan med hänsyn till den framtida återbetalningen av medlen. Det torde dock kunna antagas att fall, där dylik anmälan blir aktuell, sällan uppkommer.

Skyldigheten att i riksbanken inbetala hälften av den fondavsättning, för vilken avdrag yrkas, kommer givetvis även att gälla sådana fondavsättningar, beträffande vilka Kungl. Maj:t med stöd av bestämmelserna i 9 § 3 mom. meddelat preliminärt beslut om rätt att ta fondmedlen i anspråk.

5 och 10 §§.

Det blir i fortsättningen nödvändigt att riksbanken, när uttag av medel sker, lämnar uppgift huruvida de uttagna medlen en gång insatts i enlighet med äldre regler, d. v. s. med 40 procent av vederbörande fond, eller om de hänför sig till en insättning enligt de nu föreslagna bestämmelserna, d. v. s. med 50 procent av fonden. Bortsett från de förut behandlade undantagsfall då en före den 1 juli 1960 verkställd inbetalning om 40 procent godtages, kommer samtliga för beskattningsåret 1960 gjorda inbetalningar att avse minst 50 procent av fonden. Det ligger också i sakens natur att dessa inbetalningar göres efter den 30 juni 1960. I enlighet härmed bör uppgiften från riksbanken avse, huruvida de uttagna medlen inbetalats före den 1 juli 1960 eller senare. Särskild föreskrift härom har intagits i andra stycket av 5 §. Enligt de föreslagna bestämmelserna i 10 § skall, om uttaget avser medel som insatts före den 1 juli 1960, ett belopp av fonden motsvarande två och en halv gång uttaget tagas i anspråk. Avser uttaget medel, som insatts efter den 30 juni 1960, skall ett belopp av fonden motsvarande dubbla uttaget tagas i anspråk.

16 §.

Enligt bestämmelserna i 5 § sista stycket skall vid utbetalningar de tidigast gjorda insättningarna först tagas i anspråk. Härav följer att — när utbetalning sker på grund av att fonderna enligt Kungl. Maj:ts eller arbetsmarknadsstyrelsens beslut får tagas i anspråk — utbetalning i första hand skall ske av medel, som inbetalats före den 1 juli 1960. Om ett företag med åberopande av Kungl. Maj:ts eller arbetsmarknadsstyrelsens beslut anhåller om återbetalning av medel, har riksbanken sålunda att iakttaga att — om den fondavsättning som enligt beslutet får tagas i anspråk inte överstiger två och en halv gång de å kontot kvarstående före den 1 juli 1960 insatta medlen — återbetalning får ske allenast med fyrtio procent av den fondavsättning som får tagas i anspråk. Innebär beslutet att företaget får taga i anspråk större fondavsättning än som svarar mot två och en halv gång de medel, som inbetalats före den 1 juli 1960, får utbetalning ske, förutom av nämnda medel, av ett belopp motsvarande hälften av den överskjutande delen av fondavsättningen i fråga.

I författningsförslaget har i 16 § intagits bestämmelser om att riksbanken i det meddelande om verkställt uttag, som banken skall lämna arbetsmarknadsstyrelsen, även skall ange i vad mån de uttagna medlen inbetalats efter den 30 juni 1960. Med ledning av dessa uppgifter kan arbetsmarknadsstyrelsen fastställa hur mycket av fondavsättningen som på grund av uttaget skall tagas i anspråk och enligt bestämmelserna i 17 § meddela vederbörande taxeringsmyndighet detta.

18 §.

I denna paragraf regleras hur återbetalning skall ske av medel för den händelse ett företag i riksbanken inbetalat större belopp än som varit erforderligt för att erhålla vid taxeringen medgivet avdrag för avsättning till investeringsfond. Såsom bestämmelserna är utformade kan återbetalning av för mycket insatta medel ske först sedan taxering skett för det beskattningsår, som inbetalningen avser. Emellertid är det inte ovanligt, att ett företag gör insättningen i riksbanken, innan bokslutet för beskattningsåret är klart. Anledningen härtill är i regel, att företaget önskar kunna utnyttja den s. k. fria sektorn ett år tidigare än eljest varit möjligt. Vid upprättandet av bokslutet kan företaget emellertid finna att avsättning till investeringsfond inte kan ske med så stort belopp som företaget räknat med då inbetalningen gjordes. I sådana fall har länsstyrelserna efter framställning från företaget i regel förordnat om återbetalning av för mycket insatta medel redan innan taxering skett. Uttryckliga bestämmelser härom synes nu böra införas i 18 §. För den händelse medel för ett beskattningsår inbetalats vid olika tillfällen, bör det i 18 § vidare uttryckligen angivas vilken insättning som skall återgå. I anslutning till motsvarande stadgande i 5 § sista stycket bör härvid gälla, att den tidigare insättningen i första hand bör tagas i anspråk.

22 §.

Även vid återbetalning av medel enligt bestämmelserna i denna paragraf gäller stadgandet i 5 § sista stycket att de tidigast insatta medlen först skall tagas i anspråk. Därav följer att tidigare gjord avsättning till fond skall anses hava tagits i anspråk före senare avsättning.

Övergångsbestämmelserna

I enlighet med vad tidigare angivits har i övergångsbestämmelserna intagits föreskrift om att äldre bestämmelser fortfarande skall äga tillämpning vid 1961 års taxering, såvitt gäller företag, vars beskattningsår utgått före den 1 maj 1960 och som för nämnda beskattningsår gjort hela inbetalningen i riksbanken före den 1 juli 1960. Se härom närmare specialmotiveringen till 3 §.

Under 1) har föreskrivits skyldighet för riksbanken att vid 1961 års taxering lämna länsstyrelsen särskild uppgift om de inbetalningar, som för beskattningsåret i fråga gjorts under år 1960 med angivande av vad som

därav inbetalats *dels* före den 1 juli, *dels* därefter men före den 1 augusti, *dels* därefter men före den 1 november. Uppgiften om inbetalningar före den 1 juli måste taxeringsmyndigheterna ha vid 1961 års taxering med hänsyn till att äldre bestämmelser i vissa fall gäller vid inbetalningar före nämnda dag. Uppgifterna om inbetalningar verkställda före den 1 augusti respektive före den 1 november är nödvändiga med hänsyn till stadgandena vid 3) i övergångsbestämmelserna.

Vid 2)—5) har intagits de speciella bestämmelser, som i enlighet med det förut sagda föreslås för att stimulera till särskilda insättningar å investeringskonto i riksbanken under år 1960. Enligt 1955 års lagstiftning om investeringsfonder får avsättning ske till två slags fonder, nämligen investeringsfond för rörelse och investeringsfond för skogsbruk. Av den tidigare lämnade redogörelsen framgår att avsättningarna till investeringsfond för skogsbruk är relativt små i förhållande till avsättningarna för investeringsfond för rörelse. Under tiden 1/7 1959—14/4 1960 har enligt uppgift från riksbanken några inbetalningar överhuvudtaget icke skett på konto för investering i skogsbruk. Då det av praktiska skäl är önskvärt att de särskilda insättningarna endast sker på ett slags konto, synes de speciella bestämmelserna böra ta sikte allenast på insättningar på konto för investering i rörelse. I sammanhanget kan erinras om att flertalet av de företag, som kan göra avsättning till investeringsfond för skogsbruk, också kan göra avsättning till investeringsfond för rörelse.

Genom de föreslagna bestämmelserna vid 2) har den begränsning, som enligt 1955 års förordning gäller för avsättning till investeringsfond för rörelse, nämligen att avsättningen inte får överstiga fyrtio procent av årsvinsten, borttagits för de här avsedda fallen, d. v. s. då inbetalningar i riksbanken verkställts mellan 1/7 och 31/10 1960 med 100 procent av tillämnad eller verkställd avsättning och denna alltså inte överstiger det i riksbanken steriliserade beloppet. En sådan bestämmelse är, som redan i den allmänna motiveringen framhållits, nödvändig av den anledningen att den extra insättningen i riksbanken i regel kommer att göras före räkenskapsårets slut och således innan årsvinsten är känd. Det kan knappast befaras att borttagandet av spärregeln i dessa speciella fall kan få nämnvärda konsekvenser i fråga om kommunernas skatteunderlag.

Vid 3)—5) har intagits bestämmelser om de extra avdrag som skall stimulera till här avsedda insättningar. Beträffande dessa bestämmelser kan i huvudsak hänvisas till den allmänna motiveringen. Här skall endast erinras om att reglerna bygger på att insättningen i riksbanken skall uppgå till 100 procent av fondens belopp. Detta bör emellertid inte hindra att företaget efter den 31 oktober 1960 gör ytterligare inbetalningar, som enligt de vanliga reglerna berättigar till fondavsättning med dubbla beloppet. Samtliga de medel som föranleder det extra avdraget skall kvarstå intill den 30 december 1961 vid äventyr att det extra avdraget förfaller.

De för mycket inbetalade medlen kan företaget, med bibehållen rätt till det extra avdraget, återbekomma den 30 december 1961. Av praktiska skäl

måste återbetalningen ske efter förordnande av länsstyrelsen på sätt stadgas i 18 §. Företaget kan emellertid i god tid före den 30 december 1961 göra framställning hos länsstyrelsen att medlen återbetalas nämnda dag.

Den 30 december 1961 har valts som återbetalningsdag för att bereda företagen möjlighet, om de så önskar, att nämnda dag åter inbetala medlen å konto för investering i rörelse eller eventuellt å konto för investering i skogsbruk. Det blir emellertid fråga om ett uttag och en ny insättning, och den nya insättningen, som då sker den 30 december 1961, avser det beskattningsår för vilket insättning då kan göras. Skulle det från konjunktursynpunkt vara önskvärt att medlen kvarstår i riksbanken även efter den 30 december 1961, får vid en senare tidpunkt övervägas, vilka förmåner som i så fall kan ifrågakomma att erbjuda de företag, som låter medlen kvarstå.

Företagen kan, med stöd av 18 § i 1955 års förordning, även före den 30 december 1961 återbekomma hälften av de medel som föranlett det extra avdraget. Om någon del av medlen uttages, förloras emellertid det extra avdraget i sin helhet. Det får därvid ankomma på vederbörande taxeringsintendent att tillse att extra avdrag icke erhålles.

Vid 5) har föreskrivits att Kungl. Maj:t, om det befinnes påkallat med hänsyn till läget på arbetsmarknaden, äger frigöra de för mycket inbetalade medlen utan att företaget förlorar det extra avdraget.

I enlighet med vad i det föregående anförts har inom finansdepartementet upprättats förslag till *förordning angående ändring i förordningen den 27 maj 1955 (nr 256) om investeringsfonder för konjunkturutjämning*.

Föredragande departementschefen hemställer, att nämnda författningsförslag måtte genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Ingrid von Otter